

5118-A
M.A. (FINAL) EXAMINATION, 2019
GEOGRAPHY
Paper – IV-A
INDUSTRIAL GEOGRAPHY
Time: Three Hours
Maximum Marks: 100

PART – A (खण्ड – अ)*[Marks: 20]**Answer all questions (50 words each).**All questions carry equal marks.*

सभी प्रश्न अनिवार्य हैं। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 50 शब्दों से अधिक न हो।

सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

PART – B (खण्ड – ब)*[Marks: 50]**Answer five questions (250 words each).**Selecting one from each unit. All questions carry equal marks.*

प्रत्येक इकाई से एक-एक प्रश्न चुनते हुए, कुल पाँच प्रश्न कीजिए।

प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 250 शब्दों से अधिक न हो।

सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

PART – C (खण्ड – स)*[Marks: 30]**Answer any two questions (300 words each).**All questions carry equal marks.*

कोई दो प्रश्न कीजिए। प्रत्येक प्रश्न का उत्तर 300 शब्दों से अधिक न हो।

सभी प्रश्नों के अंक समान हैं।

PART – A / ਖਣਡ – ਅ

Q.1 Answer the following questions:

ਨਿਸ਼ਲਿਖਿਤ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਕੇ ਉਤਰ ਦੀਜਿਏ –

(i) Write the characteristics of Manufacturing.

ਵਿਨਿਸਾਣ ਉਦਯੋਗਾਂ ਕੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਏਂ ਲਿਖਿਏ।

(ii) Write the nature of Industrial Geography.

ਔਦ੍ਯੋਗਿਕ ਭੂਗੋਲ ਕੀ ਪ੍ਰਵ੃ਤਤਿ ਲਿਖਿਏ।

(iii) Explain the concept of Scale.

ਮਾੱਗ ਕੀ ਸਂਕਲਪਨਾ ਕੋ ਸ਼ਹਿਰ ਕੀਜਿਏ।

(iv) What do you mean by agglomeration?

ਏਕਤ੍ਰੀਕਰਣ ਦੇ ਆਪਕਾ ਕਿਧੁਕ ਅਭਿਆਵ ਹੈ?

(v) Locate first five countries having Copper Industry in the map.

ਲੋਹ–ਇਸਪਾਤ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪੱਚ ਦੇਸ਼ਾਂ ਕੋ ਮਾਨਚਿਤ੍ਰ ਮੈਂ ਅੰਕਿਤ ਕੀਜਿਏ।

(vi) Write on Ship Building Industry.

ਜਲਧਾਨ ਨਿਸਾਣ ਉਦਯੋਗ ਪਰ ਲਿਖਿਏ।

(vii) Explain the Industrial belts of Japan.

ਯਾਪਾਨ ਕੀ ਔਦ੍ਯੋਗਿਕ ਪਛਿਆਂ ਸ਼ਹਿਰ ਕੀਜਿਏ।

(viii) Write on Index of diversification.

ਵੈਖਿਤਾ ਕਾ ਸੂਚਕਾਂਕ ਪਰ ਲਿਖਿਏ।

(ix) Write the impact of Industries on economic development.

ਆਰਥਿਕ ਵਿਕਾਸ ਪਰ ਉਦਯੋਗ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੋ ਲਿਖਿਏ।

(x) Enumerate the air polluting Industries.

ਵਾਯੂ ਪ੍ਰਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਉਦਯੋਗਾਂ ਕੋ ਨਾਮ ਲਿਖਿਏ।

PART – B / ਖਣਡ – ਬ

UNIT – I/ ਇਕਾਈ – I

Q.2 “Labour is an important factor for any Industry.” Explain with examples.

“ਕਿਸੀ ਭੀ ਉਦਯੋਗ ਕੇ ਲਿਏ ਸ਼ਰਮ ਏਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਕ ਹੈ।” ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਸਪ਷ਟ ਕੀਜਿਏ।

OR / ਅਥਵਾ

Explain Centralisation and Decentralisation.

ਕੇਨਦ੍ਰੀਕਰਣ ਔਰਾ ਵਿਕੇਨਦ੍ਰੀਕਰਣ ਕੋ ਸਮਝਾਇਏ।

UNIT – II/ ਇਕਾਈ – II

Q.3 Discuss the theory of Industrial Location according to either Tord Palander or E. M. Hoover.

ਔਦਯੋਗਿਕ ਸਥਤਿ ਸਮੱਬੰਧੀ ਟੋਰ्ड ਪੇਲੇਣਡਰ ਅਥਵਾ ਈ. ਐਮ. ਹੂਵਰ ਕੇ ਸਿਫ਼ਾਨਤ ਕੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਜਿਏ।

OR / ਅਥਵਾ

Discuss the theory of H. C. Bose.

ਏਚ. ਸੀ. ਬੋਸ ਕੇ ਸਿਫ਼ਾਨਤ ਕੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਜਿਏ।

UNIT – III/ ਇਕਾਈ – III

Q.4 Discuss the factors of localisation of paper and pulp industry with examples.

ਕਾਗਜ ਏਵਾਂ ਲੁਗਦੀ ਉਦਯੋਗ ਕੇ ਸਥਾਨੀਯਕਰਣ ਕੇ ਕਾਰਕਾਂ ਕੋ ਉਦਾਹਰਣ ਸਹਿਤ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਜਿਏ।

OR / ਅਥਵਾ

Discuss the factors affecting the localising of Cement Industry in Rajasthan.

ਰਾਜਸਥਾਨ ਮੈਂ ਸੀਮੇਨਟ ਉਦਯੋਗ ਕੇ ਸਥਾਨੀਯਕਰਣ ਕੋ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਰਕਾਂ ਕੀ ਵਿਵੇਚਨਾ ਕੀਜਿਏ।

UNIT – IV/ ਇਕਾਈ – IV

Q.5 Describe the industrial landscape of Ruhr region.

ਰੂਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਕੇ ਔਦਯੋਗਿਕ ਭੂ–ਸ਼ਵਰੂਪ ਕਾ ਵਰਣਨ ਕੀਜਿਏ।

OR / ਅਥਵਾ

Explain Industrial Association and Index of Diversification.

ਔਦਯੋਗਿਕ ਸਹਸਮੰਧ ਔਰਾ ਵਿਭਕਤੀਕਰਣ ਕੇ ਸੂਚਕਾਂਕਾਂ ਕੋ ਸਪ਷ਟ ਕੀਜਿਏ।

UNIT – V / इकाई – V

Q.6 How the industrial hazards have affected the health?

औद्योगिक आपदाओं ने स्वास्थ्य को किस प्रकार प्रभावित किया है?

OR / अथवा

Analyse the impacts of shifting of Industries on the urban fringe.

नगरीय सीमान्त पर उद्योगों के स्थानांतरण के प्रभावों का विश्लेषण कीजिए।

PART – C / खण्ड – स

Q.7 How the raw material affects the localization of any industry? Explain with examples.

कच्चा माल उद्योग के स्थानीयकरण को किस प्रकार प्रभावित करता है? उदाहरण सहित स्पष्ट कीजिए।

Q.8 Explain the Alfred Weber's model of Industrial location and discuss its limitations.

अल्फ्रेड वेबर के औद्योगिक अवस्थिति प्रतिरूप की व्याख्या करते हुए उसकी सीमाएँ इंगित कीजिए।

Q.9 Analyse the responsible factors for the development of software industries in the world with examples.

विश्व में सॉफ्टवेयर उद्योग के विकास हेतु उत्तरदायी कारकों का सोदाहरण विश्लेषण कीजिए।

Q.10 Analyse the major industrial regions of India.

भारत के बृहत औद्योगिक प्रदेशों का विश्लेषण कीजिए।

Q.11 How the environmental degradation has been caused by the industry? Give examples.

उद्योगों द्वारा पर्यावरणीय अवनयन किस प्रकार हुआ है? उदाहरण दीजिए।